

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

nr. 3 årg. 2

Vinter 1991-1992

Syæske

DETTE BLAD INDEHOLDER:

Farverkonen fra Rødovre	s. 3.
Temadag i TENEN.	s. 7.
Indkaldelse til GENERALFORAMLING	s. 8.
Pressebrev	s. 10.
Væverhuset i Frilandsmuseet .... fortsat.	s. 12.

De små tuschtegninger er udført med rørpen af Susanne Nielsen

Bladet udkommer i 300 eksemplarer og bliver trykt hos
FORTUN Lystryk
Lindegårdsvej 41, 2920 Charlottenlund.

Flytning

*Ved flytning bedes du meddele dette
til postvæsenet.*

*Husk at meddele at du abonnerer på
TENEN. Bladnr. 03200.*

ISSN. NR. 0906-9526

Små uddrag af Ester Nielsens bog : "Farver af planter". Farver og farvere - et håndværk.

Der er vist ingen tvivl om, at så længe menneskene har eksisteret, har de forsøgt at sætte lidt kulør på sig selv. De har malet deres kroppe og senere forsøgt at sætte farver på deres klæder. Som middel til at opnå disse farver har de brugt, hvad naturen bød på af farveholdig jord, planter og frugter.

At farve har altid været en kunst, der i højeste grad beroede på erfaring. Disse erfaringer blev givet videre til næste slægtsled, og vi skal helt frem til 1700- årene, før farverne begyndte at få indsigt i, hvad der skete i deres farvebade og kunne begynde at rydde ud i nogle af de mange unyttige ting, de ofte kom i kedlerne.

Hvornår de første professionelle farver dukkede op, kan ikke rigtig efterforskes; man antager, at det har været omkring 3000 år før vores tidsregning. Det er sket i Kina eller Indien eller begge steder samtidig.

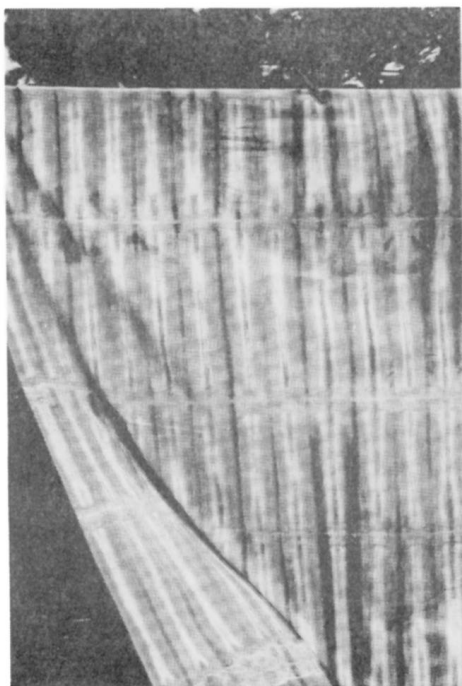
I Danmark hører vi ikke noget konkret om farver før 1559, da Frederik den 2. gerne ville have en farver til København og det lykkedes at få en fra Lübeck.

Indtil ca. 1860 da man fandt de første tjærefarvestoffer, havde farverne ikke andre farvestoffer end dem fra plante- og dyreriget og de var istand til at frembringe enhver tænkelig farve med de forholdsvis få farvestoffer, der var til deres rådighed.

Ja i denne bog får man en masse historie, vejledning og opskrifter, det er fantastisk spændende emne - fortalt med en smittende begejstring - læs den selv. Men hvem er det så, der skriver så dejligt?

Ester Nielsen ! Født på Frederiksberg i 1912 og opvokset på Nørrebro i København. I skolen var Ester den dårligste elev til at sy og i hjemmet var største håndarbejde at stoppe strømper, men med en farmor, som var meget dygtig til håndarbejde og 2 kreative tanter, 1 væver og 1 tegner af broderi til duge, skulle Ester selvfølgelig også have uddannelse i noget med tekstiler.

Efter skolen kom Ester 1 år i lære i Griffenfeldtsgade i syning af dameundertøj og dåbskjoler i silke og andre lækre stoffer. Derefter i huset - det blev mest til rengøring så det var meget mere spændende at se børnene nede i ejendommens

gård. Hermed havde Ester fundet sig en levevej og søgte ind på Frøbels børnehave – og forskoleseminarium. Det blev en dejlig tid med mange aktiviteter i håndarbejde, ler, dukketeater m.v. Det gav bagefter et interessant job i en børnehave, som gav frie hænder til alle mulige aktiviteter, og Ester, som havde spillet flere instrumenter fra lille pige, kunne her udfolde sine talenter.

Så kom Henning til. De blev forlovet og gift. Det var dengang meget dyrt at stifte eget hjem, så der kom nogle trange år, hvor alle Esters og Hennings husflidsevner blev vel udviklet. Så fik Henning et bedre job, og de flyttede til en 2 vær.lejlighed i Vanløse, og Ester fik job i en børnehave der. Ester tog mere musikundervisning og fik snart 10 musikelever.

Omkring 1937–38 købte de en grund i Rødovre. Der var et stort og langt hegn af popler, som skulle fældes, så der kom lys og luft. Da barken så faldt at nogle af poplerne, afslørede deres flotte farve bag på barken, Ester ville gerne have noget af denne farve om muligt. Biblioteket havde en bog om plantefarvning som de læste og så satte de en stor gryde på et bål i haven og kogte farver af barken.

Efter nogle år fik Ester og Henning deres hus i Rødovre. Ester havde siden 16 års alderen ønsket sig en væv. Der var nu plads til en klapvæv med skafter og tramper, som Henning transporterede hjem på cykel. Så tog Ester igen på biblioteket og lånte en vævebog. Det var et større arbejde at samle væven og få

den til at virke, men Ester er stædig, så væven måtte tilsidst makke ret efter mange timers arbejde.

Det blev til mange vævede køkkenhåndklæder og til jul 22 m. bordløbere med hørtrend, så hele familien blev begavet med hjemmevævede stoffer.

Det var på den tid meget begrænset farveudvalg i vævegarn så i 1953 måtte Ester igen på biblioteket og fandt en svensk vævebog, som også fortalt noget om plantefarvning, og inden længe kogte farvegryderne i køkkenet, mens spilleeleverne (nu 70 elever om ugen) fik undervisning i stuen.

Væveren Regitze Valentiner, som underviste i farvning på Kunsthåndværkerskolen, havde kurser i plantefarvning, men da de afholdtes på samme tid, som Ester havde musikelever, blev det kun til spredte småkurser og mange telefonsamtaler.

"Hjemmets Tarv" søgte en lærer til et aftenskolehold i plantefarvning og det startede hjemme hos Ester. Næste år blev det til 2 hold og værksted i kælderen med 9 farvegryder.

På Nationalmuseet holdt Hanne Frøsig foredrag om tekstiler og dertil fortalte Ester om plantefarvning. Det blev til mange timers arbejde med at skrive gamle farvebøger af og arrangere farveprøver til udstilling.

Da Regitze Valentiner døde, blev Ester opfordret til at overlage hendes undervisning. Det blev til megen undervisning- efterhånden i hele landet.

Haandarbejdets Fremmes Seminarium

Kunsthåndværkerskolen i Kolding

Århus kunstakademi

Håndarbejds lærernes forening på Ry højskole

FOF i Slagelse

FOF i Frederikshavn

Ærø

og især i hjemmet hos Ester.

Omkring 1960 var det ved at blive for meget, Esters forældre blev syge og Henning får 2 gange en alvorlig arbejdsskade- så fik Ester problemer med sit hjerte, hvorfor Henning aflyste al spilleundervisning.

Nu fik Ester tid til at lave farveprøver til Nationalmuseet efter " En dansk farvebog" nyudgivet af Skalk.

I 1967 oprettede det første plantefarvehold en klub for at holde forbindelsen med hinanden vel lige og udveksle erfaringer.

I starten var klubben kun for nuværende og tidligere plantefarveelever hos Ester og hendes søster Gille, som også havde været meget involveret i plantefarvningens spændende verden. Senere blev klubben også for elevers elever, når blot disse var seriøst interesseret i plantefarvning.

Nu kom Arnold Busk for at få oversat " Svensk Vækstfarvning " af Sandberg.

Den fik Ester dog tilpasset danske forhold, så det var muligt for de fleste at lege med.

Fra Borgens forlag kom i 1972: "*Farvning med planter*," som også blev oversat til svensk,norsk og tysk. I 1974 : for børn "*Farv din uld med planter*", i 1977 "*Farv på silke,hør og bomuld*".

Det var et stort projekt, så Ester måtte stoppe al undervisning i 1 år, og da Henning samtidig gik på pension, rejste de nu landet rundt for at samle materiale til denne bog. Som i alle Esters bøger er hendes materiale meget grundigt, pædagogisk og interessant bearbejdet. Denne bog har også et afsnit om trykning med plantefarver og bejdser. Det er fantastiske resultater, vi nu selv kan opnå ved hjælp af Esters bøger.

I 1983 kom 2 bøger: "*Farv din uld med planter*" blev genoptrykt i en udvidet udgave under navnet "*Uld, spinning, farvning med planter*" Heri har 3 af Esters børnebørn været fotomodeller. Bogen er meget rost for sin pædagogisk fremstilling.

"*Farver af planter*".

I 1984 kom "*Farveplantehaven fra altankasse til stor naturgrund*". Illustreret med gamle stik fra Botanisk bibliotek.

Det er gennem årene blevet til mange udstillinger i hele Danmark og Syd-Sverige.Den sidste - nr.25 i rækken- var på Bornholm i 1986. Den blev god og som Ester siger er det rart at slutte godt, og nr.25 er et pænt tal.

De senere år har der kun været private kurser i hjemmet samt i Slagelse.Sidste farverhold sluttede for 4 år siden.

I 1987 fik Ester en spændende opgave.Det var 14 m.håndvævet uldstof som Bornholms og Malmøs museer havde bestilt til en udstilling i Firenze om vikinger. Stoffet skulle farves i flere farver, noget i krap, i vau og i indigo. Det blev et resultat, som selv Ester er stolt af. Dragterne er nu i Malmø og Bornholms museer. Udstillingen skulle markere gamle handelsforbindelser mellem Sverige og Syd-Europa.I vikingetiden mente man, at de bedste farvere i Europa havde boet i Firenze og i Flandern.

Ester er stadig en travl dame med en stærk arbejdsdisciplin. Når der farves, er det en hel arbejdsdag fra 8-16 og hver dag sin farve. Der skal jo også farves til Plantefarverklubbens årlige jule-og sommermarked. Musikken skal heller ikke forsømmes - hverken klaver, fløjte eller hamonika.

Ester og Henning har også altid holdt meget af at rejse udenlands.Det er blevet til mange dejlige og spændende oplevelser.

Tak til Ester Nielsen, fordi du ville fortælle Tenens læsere om dit virke og dine oplevelser og tillykke med de 80 år.

Temadag i TENEN.

Mange eventyrlige selskabstasker og fine syskrin og håndarbejdsredskaber blev medbragt til Fugleval Vandmølle en skøn sensommerdag den 28 september.

10-15 medlemmer og gæster af "Tenen" var mødt op, og man gik straks igang med registreringen af de over 100 medbragte selskabstasker og syredskaber.

Lidt senere blev vi budt velkommen til Fugleval Vandmølle af Hanne Frøsig Dalgaard, men vi savnede en præsentation af den øvrige bestyrelse, vi var flere nye medlemmer.

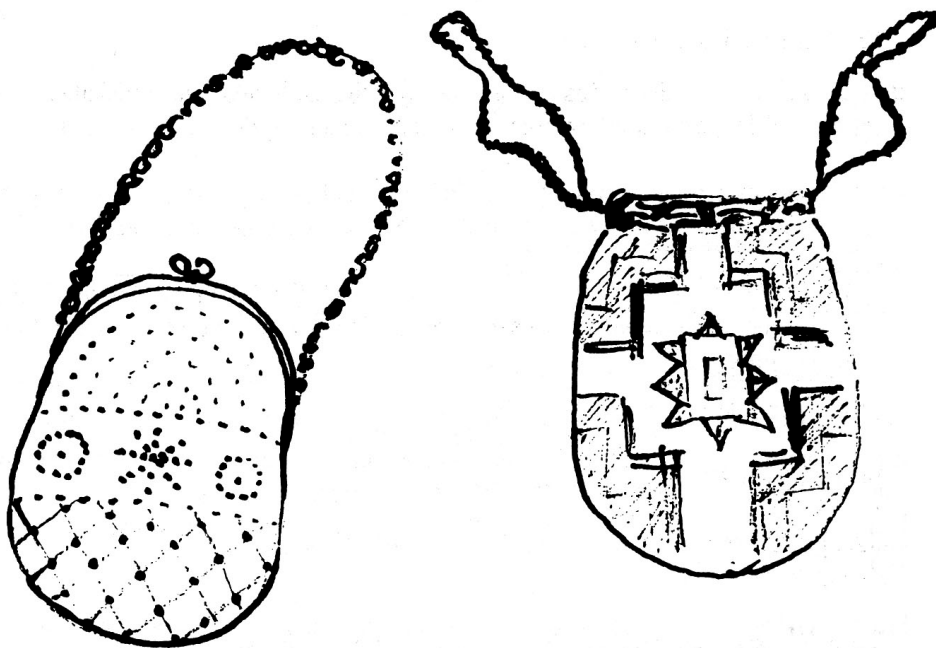
Det blev forklaret, hvorledes man ville gå til værks. Bestyrelsen havde i forvejen lavet spørgeskema, som de forskellige ejere udfyldte ved hjælp af sagkundskaben med hensyn til teknik og materialer. Bagefter blev hver enkel taske nummereret og fotograferet. Billeder og beskrivelser bliver arkiveret hos TENEN til senere studier.

Efter registreringens store arbejde blev alle selskabstaskerne lagt frem på et langt bord, så alle kunne beskue de smukke og rigt udsmykkede selskabstasker.

Det er et godt initiativ TENEN har taget : at registrere så mange værdifulde håndarbejder i privat eje som muligt.

Birgitta Schøning. Okt.91.

Herved indkaldes til

GENERALFORSAMLING

kl.13.00 ca.16.00
i Fuglevad Vandmølle
Møllevej 10, 2800 Lyngby.

Dagsorden i henhold til vedtægterne.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal ifølge vedtægterne pkt.6. være bestyrelsen i hænde senest 14 dage før.

Det gælder såvel dagsordens pkt.5: forslag, der har betydning for budget, som til pkr.10: øvrige indkomne forslag.

8. Valg til bestyrelsen for 2 år:

efter tur er er Hanne Frøsig Dalgaard, Karin Hoffritz og Lisbeth Roum-Møller på valg. Desuden er Jytte Harboesgaard indtrådt som suppleant for Gitte Nødskov og er dermed også på valg til ordinært medlem af bestyrelsen.

12. Kulturelt tekstilt indslag:

Vores tema: Selskabstasker

har resulteret i en række dejlige dias og beskrivelser, som vi glæder os til at fremlægge. Det bliver samtidig afrunding på dette tema, før vi tager fat på det kommende år med nye ideer.

Ved afstemning kan kun medlemmer stemme. Men I er velkomne til at tage gæster med. Vi ser hen til stort fremmøde.

Nærumbanen har station i Fuglevad:

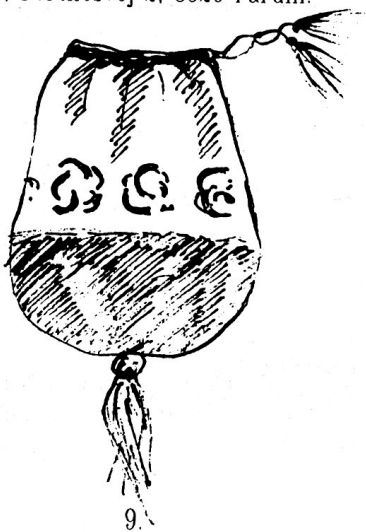
afgang korresponderer med S-tog linie B, skift Jægersborg:
afgang Jægersborg : - 12.- 32.- 52.

Ved ankomsten serveres der smørrebrød og senere er der kaffebord.
Pris: KR.20.- pr.deltager.

TILMELDING ved indbetaling på :

GIRO 1 43 01 30

TENEN, c/o Annet Laursen, Dorthesvej 2, 3520 Farum.

PRESSEBREV

UDGIVELSESDATO:
31. OKTOBER 1991

Til pressen:

Klæ'r skaber folk - Folk skaber klæ'r
siger et gammelt ordsprog.

Interessen for tøj og mode har eksisteret gennem alle tider, mere eller mindre synlig.

MODEN gennem 4000 år skildrer i en elegant kavalkade modens udvikling med en detaljrigdom, der er uden sidestykke. Fra de gamle ægypteres enkle klædedragt, over middelalderen og renæssancen til vore dages elegante parisermodeller.

For den professionelle designer og den kreative amatør er bogen en udtømmelig kilde til inspiration og en nyttig brugsgenstand. Tegninger og tekst er forenklet og stiliseret, og således lette at gå til.

Forfatteren John Peacock har i mange år været chefdesigner for BBC i London. Han arbejder desuden som mode- og kostumedesigner og underviser i modens historie.

Oversættelse og bearbejdelse ved Viben Bech, dragthistoriker og mag.art. i teatervidenskab. Hun underviser i stil- og dragthistorie på Statens Teaterskole, Danmarks Designskole og TV-byens personalekursus og arbejder som museumsinspektør på Teatermuseet i København.

MODEN gennem 4000 år af John Peacock

Oversættelse og
bearbejdelse:

Illustrationer:

Omfang:

Udkommer:

Kontaktperson:

Viben Bech

Over 1000 farveillustrationer

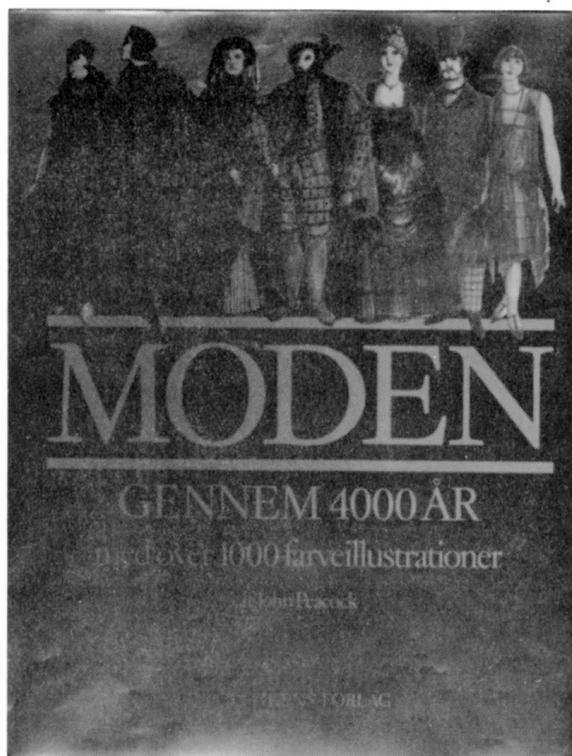
224 s.

31. oktober 1991

Erik Høvring

POLITIKENS FORLAG

Vestergade 26, 1456 København K, tlf 33 11 21 22, fax 33 93 21 52

Som Up- to- date håndbog må denne få sin faste plads i vore bogreoler.

11.
TENEN nr.3. 2 årg.

af Bodil Munck.

Fortsat fra TENEN nr.2. 2.årg.

Når trenden skulle spændes over på væven, hjalp væverkonen, så trådene blev lige stramme, og væven ville gå godt. Stokken, som blev brugt dertil, blev kastet mod døren, for så ville det færdige tøj hurtigt komme samme vej, sagde man.

Trendtrådene førtes gennem søllernes øjer, redekammens tænder. Disse kunne under vævningen slide på garnet, og var trenden af bomuld, blå eller horgarn, skulle man slette den for at gøre den stærkere eller glattere. Af kundens medbragte slettemel kogte man en tynd meljævning og penslede den på trenden. Der skulle helst være så rigeligt med slettemel, at der blev noget til overs til væverkonens pandekager.

Trend af uldgarn blev tilsvarende limet af afkog af kalveknogler. Tilslidst blev trådene ført omkring brystbommen og videre til tøjbommen. Dernæst blev sideskamler og tramper bundet op og sat i mønster, hvis der skulle det.

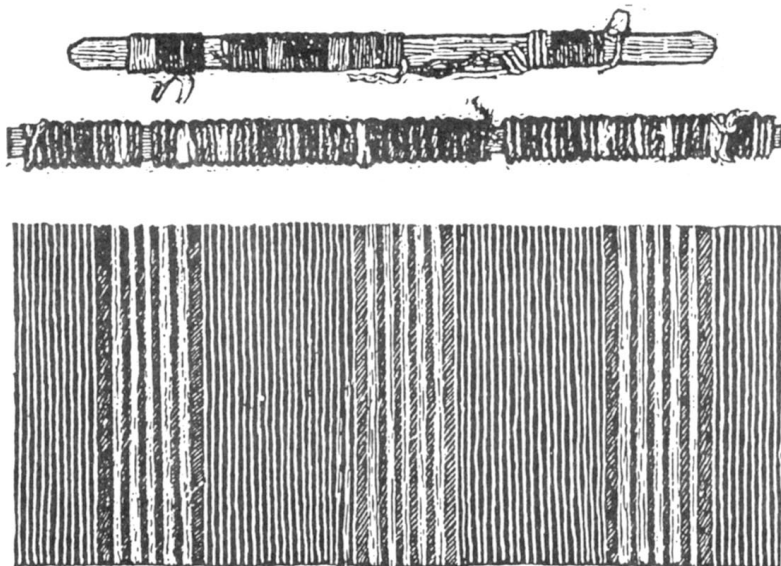
Så var væven klar til at begynde selve vævningen. At spole til skytten var væverkonen og børnenes job, så væveren altid havde fyldte spoler i kassen.

Om sommeren vævede man de lette stoffer - hørlærred og hvergarn, duge og håndklæder. Uld skulle helst væves i frostvejr, så holdt garnet bedst sagde man. Om vinteren, når det kunne knibe med varme fra bilæggeren, gik det derfor løs med vadmél, uldent klæde og dyner. Der skulle gentagende hårde slag til med slagbordet for at banke trådene sammen, at intet fyld kunne arbejde sig ud af dynerne.

Når væveren svedte ved det hårde arbejde og sletteklistret blev gammelt og surt, kunne luften i den lille stue nok blive lidt ram. I sin arbejdsbog nedskrev han arbejdsgangen ved forskellige mønstre og gemte stofprøver, så det var hurtigt næste gang at væve samme slags tøj.

Når stoffet var vævet færdigt, blev det klippet af væven, luftet og rystet godt, så de sidste rester af slettemelet dryssede af og ikke senere samlede mider i dragkisten. Der blev altid noget overskud af trenden, som så kunne bruges til at sy familiens tøj.

Tekstilbillede fra " Landbokvinden".

Så blev tøjet båret hjem til kunden, som målte og besigtigede det, roste eller kritiserede det, for alvor eller spøg. Ved en stor levering var væverkonen og børnene med for at bære. Nu var det bondekonsens tur til at beværte vævergildet. Bagefter fik man ofte et slag kort og endte måske med kaffe og pandekager og måske en punch. Var væveresultatet over forventning, fik væveren også lidt ekstra med hjem til spisekammeret. Samtidig fik han sin aftalte løn, med mindre den blev omsat til andre naturalier så som brænde, tørv eller strå.

Væverens løn var beskeden, men dog højere end daglejerens. Hjemmet blev sjældent velhavende, men savnede heller aldrig fødevarer, så længe alle gik i hjemmegjorte klæder. For bonden var de solide gangklæder, skjorter, sengetøj og dækketøj synlige tegn på hans velstand og en væsentlig del af døtrenes udstyr og de ansattes løn. Væveren havde ofte travlt og arbejdsdagen var ofte lang.

En almindelig bondegård kunne bruge 60-100 alen vadmæl (ren uld) og ca. det dobbelte i hørlærred om året. Væverfaget var nok ikke særligt anset af mandfolk, fordi mange kvinder også kunne væve, og fordi konerne bestemte, hvad væveren skulle lave. Mens en masse møllere med stolthed hæftede "Møller" til deres navn, har kun få pyntet sig med navne "Væver". Men han var nyttig at stå sig på god fod med. Han snakkede med mange

og kunne fortælle, hvordan det stod til i sognet, det var før man holdt avis. Ville en bonde med sønner i den giftefærdige alder vide mere om mulige svigerdøtre, deres færdigheder og deres udstyr end han selv vidste eller kunne se, når de om foråret blegede tøjet udendørs, kunne han hos væveren og dennes kone få nyttige oplysninger.

Vævning kendes fra oldtiden som husflid for både mænd og kvinder, de dygtige og interesserede udviklede væveri til et af vore ældste håndværk.

I Chr.V. Danske Lov fra 1683 var vævere blandt de få håndværkere, som måtte arbejde udenfor købstæderne.

Landsbyvæveres rettigheder blev udvidet i 1737. De fik lov til at væve alle slags lærreder. Deres antal steg efter landboreformerne. Bønderne fik bedre økonomi, dog ikke så god, at de kunne købe tøjet, men så god at mange havde råd til at lade garnet farve og lade væveren væve det. Hver egn udviklede sine farver og mønstre til klædedragt og møbelstoffer.

Vævere kunne dygtiggøre sig hos lokale læremestre, ved at gå på valsen sydpå eller på en af væveskolerne, som oprettedes med statsstøtte, f.eks. i Køng ved Næstved (1778-1852).

På markedspladserne blev dygtige landsbyvævere konkurrenter til købstadsvæverne, hvis laug forlangte at husmændene kun måtte væve "vadmæl, blå og hampelærred", mens byboerne skulle lade deres "drejl, lærreder og dynevår" væve i byen.

I 1840 boede 11.213 af landets 12.547 vævere på landet og var sammen med skræddere og grovsmede det talstærke landhåndværk.

I 1802 var der i Frydendal sogn 10 vævere, i Krummerup var der 9 i 1834 og 8 i 1840, i Førslev 8 i 1840 og 11 i 1845 og i Harslev sogn 8 i 1845.

Flest var de i de egne af landet, hvor høravlen var størst, og enhver gård havde en lille mark med hør, d.v.s. på Sjælland, Lolland-Falster og i Østjylland. Andre steder var det gammel skik, at kvinderne på landet selv vævede såvel til familiens forbrug af beklædning, dækketøj og sengetøj, som til døtrenes udstyr og folkeholdets aflønning. I nogle egne vævede de desuden til salg til købstadsmarkederne, mens man andre steder anså det for en skam at skulle sælge det tøj, man selv havde vævet. I visse egne -

blandt andet Bornholm – havde man en væv stående på gårdene, som blev selvforsynene, takket være omvandrende vævepiger. De boede på gården og vævede, så længe der var brug for dem.

Efterhånden blev det de mest enkle stoffer, konen og pigerne vævede i hjemmet, mens de professionelle vævere tog sig af det finere drej, damask, atask, satin og egentlig kunstvævning.

Dygtige vævere ansattes på herregårdene til både at fremstille herskabels fine tekstiler og gårdens almindelige stoffer. Først ved industrialiseringen sidst i 1800 – tallet, da landbefolkningen fik lyst og råd til at bruge nobelt maskinvævet købetøj eller købstadsmoder, gik det tilbage for landsbyvævningen som håndværk, mens hjemmenvævningen fortsatte endnu en tid.

De gamle landsbyvævere kunne deres håndværk og skabe en almuekunst, som – bedømt ud fra det miljø, som den er skabt i og til – ofte var af meget høj kvalitet. Disse ukendte kunstnere signerede ikke deres arbejder, der kan ses på vores museer med smukke mønstre og festlige farver, som stadig kan inspirere nutidige vævere og glæde os alle.

SLUT.

ANNONCE.

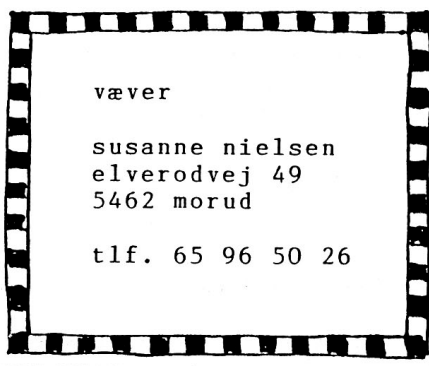
Materialer til folkedragter:

Silkebånd, -garner, -stoffer, -tørklæder og huer
 Uldbånd, -garner, -stoffer, -sjaler, -hoser og huer
 Bomuldsbånd, -garner, -stoffer, -tørklæder, -hoser og huer
 Hørgarner, -stoffer, -skjorter og særke i sysæt
 Guld og sølvtråd, -lahn, -cantiller og -pailletter
 Håndvævede metervarer, tørklæder og forklæder
 Sysæt og vejledninger.
 Porcelænsdukker i 1/2 voksenstørrelse m. dragter i sysæt.

Silke - Annet

Dorthesvej 2, DK-3520 Farum

ANNONCE.

væver

susanne nielsen
 elverodvej 49
 5462 morud

tlf. 65 96 50 26

Annoncepriser:

1/1 side	: 525,-kr.
1/2 side	: 300,-kr.
1/4 side	: 185,-kr.
1/8 side	: 135,-kr.

BESTYRELSE:

FORMAND:

Hanne Frøsig Dalgaard Bredebovej 33 6.tv. 2800 Lyngby 42 88 32 67

KASSERER:

Annet Laursen Dorthesvej 2 3520 Farum 42 95 05 55

SEKRETÆR:

Susanne Nielsen Elverødvej 49 5462 Morud 65 96 50 26

Lisbeth Roum-Møller Jagtvej 121. 2.tv. 2200 Kbh.N. 31 85 47 82

Karin Hoffritz Tessebøllevej 44 4681 Herfølge 53 67 68 42

pr.1/3 1992: 56 27 68 42

Jytte Harboesgaard Frederiksberg Alle 78 1820 Frb.C. 31 21 14 81

Inger Jørgensen St.Anna gade 10 5400 Bogense. --

SUPPLEANTER:

Gitte Nødskov Kingosvej 20 7470 Karup J. 86 66 23 61

Ilse Jespersen Hedeparken 57, 2 tv. 2750 Ballerup 42 65 26 76

REVISOR.:

Rikke Rasmussen Vangede Bygade 103 2820 Gentofte 31 68 27 51

REDAKTION:

Lisbeth Roum-Møller og Karin Hoffritz.

NÆSTE BLAD FORVENTES AT UDKOMME MEDIO APRIL 1992.

BLIV MEDLEM AF TENEN, Dansk Tekstilhistorisk Forening.

Kontingent for 1991/92 : kr. 100.-

Medlemsbaldet udkommer 4 gange årligt.

Henvendelse : Dansk Tekstilhistorisk Forening.

Annet Laursen, Dorthesvej 2. 3520 Farum.

GIRO NR: 1 43 01 30.